

Školní program proti šikaně a kyberšikaně

Autoři: Mgr. Martina Smiljeková (VP), Mgr. Zdeněk Hanták (ŠMP)
Pedagogická rada schválila dne: 23. 5. 2018

Školní program proti šikaně a kyberšikaně

Obsah:

Předmět

1. Základní metodické pokyny MŠMT

2. Vymezení základních pojmů

- Šikanování
- Verbální šikana
- Fyzická šikana
- Kombinovaná šikana
- Kyberšikana

3. Odpovědnost školy a pedagogických pracovníků

- Odpovědnost školy za ochranu zdraví žáků
- Odpovědnost pedagogického pracovníka

4. Prevence proti šikanování

5. Krizový plán a postupy řešení šikanování

- Postup pedagogického pracovníka a ředitele školy
- Spolupráce se specializovanými institucemi a Policií ČR
- Postup rodičů při podezření na šikanování

6. Šikana zaměřená na učitele

7. Závěrečné ustanovení

8. Přílohy

Předmět

Tento Školní program proti šikaně a kyberšikaně slouží k vytvoření bezpečného, respektujícího a pomoc a spolupráci poskytující prostředí ve škole. Zaměřuje se především na prevenci šikany i kyberšikany a nabízí postupy při jejich řešení. Je určen všem pedagogickým pracovníkům školy, dále pak nepedagogickým pracovníkům, rodičům, dětem a žákům školy. Tento program je nedílnou součástí Minimálního preventivního programu školy a vychází i z Primární prevence sociálně patologických jevů.

1. Základní metodické pokyny MŠMT

- Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, **č.j. MSMT-21149/2016**
- Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, **č.j. MSMT 21291/2010-28**
- Metodický pokyn Kyberšikana a další formy kybernetické agrese **č.j. MSMT- 32550/2017-1**

2. Vymezení základních pojmů

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nedovedou bránit.

a) Verbální šikana:

- slovní útoky v podobě nadávek
- pomluvy
- ponižování, zesměšňování
- vyhrožování

**Základní škola a mateřská škola při nemocnici, Kadaň Chomutovská 1289, 432 01
Kadaň**

- kyberšikana – mezi kyberšikanu řadíme projevy tradiční psychické šikany posílené využitím ICT, například: dehonestování (ponižování, nadávání, urážení) v on-line prostředí, vyhrožování a zastrašování v on-line prostředí, vydírání v on-line prostředí, ocerňování (pomlouvání) v on-line prostředí.

b) Fyzická šikana:

- fyzické útoky v podobě bití
- ničení a poškození věcí oběti
- vydírání
- krádeže
- sexuální obtěžování až zneužívání

Nepřímou formou šikany je demonstrativní přehlížení žáka či žáků a jejich ignorování.

c) Kombinovaná šikana

- kombinace verbální a fyzické šikany – násilné a manipulativní chování či příkazy

d) Kyberšikana

- Forma agrese
- Publikování ponižujících videozáznamů, audiozáznamů nebo fotografií
- Ponižování a pomlouvání (denigration)
- Krádež identity (impersonation) a její zneužití
- Ztrapňování pomocí falešných profilů
- Provokování a napadání uživatelů v online komunikaci (flaming/bashing)
- Zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť (trickery/outing)
- Vyloučení z virtuální komunity (exclusion)
- Obtěžování (harassment)
- Specifické formy kyberšikany spojené s hraním on-line her
- Happy slapping (v překladu „zábavné fackování“)
- Kyberstalking (pronásledování ve spojení s využitím informačních komunikačních technologií)
- Webcamtrolling (zneužívání webkamer pro manipulaci uživatelů internetu prostřednictvím podvržených videozáznamů)

3. Odpovědnost školy a pedagogických pracovníků

Škola jsou povinna zajistit bezpečnost a ochranu zdraví svých žáků i dětí a zároveň vytvářet podmínky pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů. Tato povinnost je dána školským zákonem (Zákon 561/2004 Sb., 2012), konkrétně § 29, který se zaměřuje na bezpečnost a ochranu a zdraví ve školách. Škola či školské zařízení má odpovědnost za děti a žáky v době vyučování a školních akcí, a to podle § 391 zákona č. 262/2006 Sb. Ředitel školy nese také odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance dle § 101 a §102 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce (Zákon č. 262/2006 Sb., 2006), ve znění pozdějších předpisů. Každý pedagogický pracovník je povinen řídit se příslušnými pokyny a ustanoveními. Jeho odpovědnost je dána zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

4. Prevence proti šikaně a kyberšikaně

Prevence proti šikaně i kyberšikaně patří na naší škole k základní formě boje proti tomuto negativnímu jevu. V této oblasti musí spolupracovat všichni pracovníci školy a rodiče žáků. Základem pro prevenci šikany i kyberšikany a násilí ve škole je Školní vzdělávací program, jehož jedním z cílů je vzájemná spolupráce a komunikace mezi dětmi, žáky, mezi dětmi, žáky a učiteli, které vedou k vytváření bezpečného prostředí školy.

Naší snahou je vytvořit ve škole pozitivní třídní klima, kde panuje vzájemná důvěra mezi učiteli a žáky i dětmi a otevřeně se hovoří o problémech, a zamezit náznakům i projevům šikany. Žáci a děti jsou vedeni k tomu, aby se v případě problémů svých či spolužáků obraceli na třídní učitele, učitele, školního metodika prevence a výchovného poradce a využívali schránky důvěry. Mají zajištěnou naprostou důvěrnost a anonymitu při řešení problému.

Škola v rámci výuky zařazuje různá témata k posilování prevence – jde o probírání témat např. charakteristika kamaráda, volný čas, rodina, osobnosti v dějinách, tolerance ke zvláštnostem, příklady ze života zvířat, poznávání jiných kultur apod.

V rámci školy zajišťuje kooperaci veškerých činností souvisejících s poradenskou činností vedení školy.

Ředitel školy poradenskou činností pověřil školního metodika prevence, výchovného poradce, kteří následně spolupracují s dalšími pedagogickými pracovníky. Školní metodik prevence dále spolupracuje s třídními učiteli, školským poradenským zařízením jako je např. pedagogicko-psychologická poradna, neziskové organizace, krizové centrum, speciálně pedagogické centrum, středisko výchovné péče, orgán sociálně právní ochrany dětí, Policie České republiky, zdravotnická zařízení apod., nacházejících se v daném regionu, na které se může v případě jakýchkoli problémů obrátit.

Systém dalšího vzdělávání školy

- pravidelná školení metodika prevence
 - vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti problematiky vytváření dobrých vztahů v kolektivu
 - upevňování zdravých norem chování ve třídách
 - zvyšování informovanosti pedagogických pracovníků v oblasti problematiky šikanování
- Systém primární prevence sociálně patologických jevů je vymezen Směrnicí k primární prevenci sociálně patologických jevů a rozpracován v Preventivním programu školy. Zapracování problematiky šikany a kyberšikany do školního řádu, spolu s kázeňskými postihy, důsledně dbát na dodržování školního řádu.

Spolupráce se specializovanými institucemi

- PPP Kadaň, SPC, SVP
- pediatr, dětský psycholog a psychiatr, zařízení poskytující odbornou poradenskou a terapeutickou péči
- oddělení péče o rodinu a dítě
- Společenství proti šikaně – tel.: 737 436 120, 244 007 006
- Linka bezpečí – tel.: 116 111
- Policie ČR

5. Krizový plán a postupy při řešení šikanování

Postup pedagogického pracovníka

1. V případě, že rodiče informují pedagogického pracovníka o podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovnou poradkyní, informuje ředitele školy.
2. V případě podezření na šikanování (různé zdroje – sdělení samotné oběti, náhlé provalení výbuchem násilí, upozornění jiným žákem či anonymně), zahájí pedagogický pracovník neprodleně vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovnou poradkyní, informuje ředitele školy.
3. V případě prokázaných projevů šikany neprodleně informuje ředitele školy, spolupodílí se na vyšetřování šikany dle pokynů ředitele školy.
4. V případě, že jde o počáteční a obvyklou šikanu, kterou škola zvládne sama, postupujeme dle scénáře pro tento typ šikany. Pokročilé a komplikované šikany škola řeší ve spolupráci s odborníky z venku, zejména z PPP, SPC, SVP.

Doporučené postupy vyšetřování:

1. počáteční šikana:

- a) **odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany**
- b) **rozhovor s těmi, kteří na šikanu upozornili a s oběťmi**
- c) **nalezení vhodných svědků**
- d) **individuální eventuálně konfrontační rozhovory se svědky (nikoliv konfrontace oběti a agresorů)**
- e) **zajištění ochrany obětem**
- f) **předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru:**
 1. rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření)
 2. nátlaku rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího)

realizace vhodné metody:

1. metoda usmíření
2. metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči)
- g) **třídní hodina:**
 1. efekt metody usmíření
 2. oznámení potrestání agresorů
- h) **rozhovor s rodiči oběti**
- i) **třídní schůzka**
- j) **práce s celou třídou**

Rodiče oběti informovat o řešení situace, závěrech a trestech pro viníky (třídní učitel, metodik prevence).

Rodiče agresorů informovat o řešení situace, závěrech a trestech pro viníky, případně doporučit vyšetření dětí (PPP, SPC, SVP).

Toto jednání probíhá za účasti výchovné komise (zástupce vedení školy, třídní učitel, metodik prevence a výchovný poradce) a je z něj napsán zápis, který rodiče podepíší.

**Základní škola a mateřská škola při nemocnici, Kadaň Chomutovská 1289, 432 01
Kadaň**

Tresty jsou udělovány v souladu se školním řádem: napomenutí třídního učitele, důtka třídního učitele, důtka ředitele školy. V pololetí se chování klasifikuje známkou 2, 3 – uspokojivé, neuspokojivé – dle závažnosti provinění.

Po dořešení případu:

1. Proběhne ve třídě třídnická hodina za přítomnosti třídního učitele a metodika prevence, kde jsou žáci seznámeni se situací a přijatými opatřeními.
2. V případě nutnosti je svolána mimořádná třídní schůzka, kde jsou se situací a jejím řešením seznámeni rodiče žáků.
3. S celou situací a jejím řešením jsou seznámeni všichni vyučující. Třídní učitelé využijí toto téma k diskusi při svých hodinách, znovu žákům připomenou schránku důvěry, a že upozornění na ubližování slabším není žalování.

2. pokročilá šikana s neobvyklou formou - výbuch násilí skupiny proti jednotlivci či minoritní skupině (Poplachový plán pro tzv. školní lynčování)

a) a/první (alarmující) kroky pomoci

1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany;
2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí.

b) příprava podmínek pro vyšetřování

1. zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy;
2. zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi;
3. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře);
4. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

c) vyšetřování

1. rozhovor s obětí a informátory;
2. nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků;
3. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky;
4. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi). *léčba*

metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

Učitel, popřípadě ředitel školy, vždy informuje rodiče o výsledcích vyšetřování šikany, a to i v případě, že se podezření neprokáže.

3. Kyberšikana

Vhodný postup pro oběť kyberšikany:

Jednotlivé body na sebe nemusí přesně navazovat, např. dítě může oznámit útok dospělé osobě již v prvotních fázích.

- a) **Zachovat klid** – nejednat ukvapeně.
- b) **Uchovat si důkazy** – uchovat a vystopovat veškeré důkazy kyberšikany (SMS zprávy, e-mailové zprávy, zprávy z chatu, uložte www stránky apod.). Na základě těchto důkazů může být proti útočníkovi či útočníkům zahájeno vyšetřování. (postup viz příloha).
- c) **Ukončit komunikaci s pachatelem** – nekomunikovat s útočníkem, nesnažit se ho žádným způsobem odradit od jeho počínání, nevyhrožovat, nemstít se. Cílem útočníka je vyvolat v oběti reakci, ať už je jakákoli.
- d) **Blokovat pachatele a blokovat obsah, který rozšiřuje** – pokusit se zamezit útočníkovi přístup k účtu nebo telefonnímu číslu oběti a je-li to v dané situaci možné, i k nástroji či službě, pomocí které své útoky realizuje (kontaktovat poskytovatele služby).
- e) **Identifikovat pachatele** (pokud to neohrozí oběť)
- f) **Oznámit útok dospělým** (učitel, rodič) – svěřit se blízké osobě. Pro uchování důkazů oslovit někoho, kdo má vyšší IT gramotnost. Kontaktovat školu a specializované instituce (PPP, Policie, SVP, intervenční služby specializující se na řešení kyberšikany, psychology apod.).
- g) **Nebát se vyhledat pomoc u specialistů** – kontaktovat specializované organizace, poradny případně Policii ČR.
- h) **Žádat konečný verdikt** (v případě řešení situace školou) – po prošetření celého případu trvat na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí.

Řešení kyberšikany z pohledu školy

- a) **Podpořit oběť a zajistit její bezpečí**
- b) **Zajistit co nejvíce důkazních materiálů**
- c) **Incident vždy vyšetřit**
- d) **Informovat rodiče**
- e) **Zkonzultovat řešení s dalšími institucemi**
- f) **Žádat konečný verdikt a informace**
Po vyšetření celé situace je nutné trvat na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí (např. Policie ČR, OSPOD, pedagogicko-psychologická poradna...) a dalších subjektů (např. rodičů)
- g) **Zvolit odpovídající opatření**
Je velmi důležité, aby škola při trestání agresorů postupovala v souladu se školním řádem v kombinaci s dalšími strategickými dokumenty školy – např. krizovým plánem, minimálním preventivním programem školy apod.
- h) **Realizovat preventivní opatření**

Postup ředitele školy

1. Přijme informaci o šikaně či kyberšikaně (škola, pedagog, žák, rodič či jiný dospělý).
2. Rozhodne, zda škola zvládne řešit šikanu sama, či zda je potřeba intervence z venku – tj. pomoc specializovaných institucí a eventuálně též Policie ČR.
3. V případě prokázaných projevů šikany jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na vyšetřování šikany dle jeho pokynů – v týmu je vždy metodik prevence a výchovná poradkyně.
4. Zajistí informování rodičů o vyšetřování šikany, případně sám informuje o výsledcích vyšetřování, které řídí. Škola přijme nápravná opatření (výchovná opatření, snížení známky z chování, převedení do jiné třídy, doporučení pobytu žáka ve SVP, škola umožní agresorovi individuální výchovný plán).
5. V případě negativních dopadů šikanování na oběť zprostředkuje nebo zajistí zprostředkování péče OPPP, střediska výchovné péče atd.
6. V mimořádných případech podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.
7. Pokud dojde k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu, oznámí tuto skutečnost Policii ČR a orgán sociálně-právní ochrany dětí (Školní řád čl 18c).
8. Oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák opakovaně páchá přestupky či se dopustí trestného činu, zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez odkladu.
9. Škola také doporučí zákonnému zástupci spolupráci s PPP, SVP a jiných speciálních odborníků.
10. Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:
 - a) Dojde-li k šikaně/kyberšikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona, podle něhož mají zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků právo mj. na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte či žáka a právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání).
 - b) Škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný, nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (*Zákon č. 359/1999 Sb., 2012*)); v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci, a dále případy, které výše uvedeným nebyly oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.
 - c) Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství. Tuto skutečnost oznámí ředitel školy nebo jiná pověřená osoba jakoukoliv formou (písemně, telefonicky, osobně) na Policii ČR, v ideálním případě přímo specialistovi na problematiku mládeže Služby kriminální policie a vyšetřování, jinak na nejbližším obvodním oddělení policie. V takovém případě vystupuje tato osoba jako oznamovatel a má právo na vyrozumění do jednoho měsíce od podání oznámení. Oznámení může podat také zákonný zástupce dítěte.
 - d) V případě závažnějšího stupně šikany/kyberšikany by měl být informován také zřizovatel školy.

**Základní škola a mateřská škola při nemocnici, Kadaň Chomutovská 1289, 432 01
Kadaň**

Spolupráce se specializovanými institucemi a Policií ČR

Při řešení případů šikany je vhodné spolupracovat s následujícími institucemi:

- resort školství – střediskem výchovné péče Chomutov, PPP Kadaň
- resort zdravotnictví – pediatři, dětské psychologové a psychiatři, zařízení poskytující poradenskou a terapeutickou péči
- resort sociální péče – oddělení péče o rodinu a dítě, oddělení sociální prevence

Pokud dojde šikanováním k naplnění skutkové podstaty trestného činu (provinění):

- Policie ČR
- orgán sociálně právní ochrany dítěte
- Městská policie Kadaň

Postup rodičů při podezření na šikanu či kyberšikanu

Postup rodičů, kteří mají podezření na šikanování, by měl být následující:

1. Rodiče informují na podezření ze šikanování třídního učitele případně pedagogického pracovníka, při jehož hodinách nebo dohledu nad žáky k šikanování dochází.
2. V případě, že podezření na šikanu nejsou bezodkladně a uspokojivě řešena pedagogickými řediteli školy.
3. V případě prokazatelných projevů šikany se rodič může přímo obrátit na ředitele školy.
4. V případě, že rodič není spokojen s postupem školy při řešení šikanování, může se obrátit na zřizovatele nebo podat stížnost na příslušný inspektorát ČŠI.

6. Šikana zaměřená na učitele

Charakteristika

1. Šikana zaměřená na učitele se týká všech členů školy. Není pouze výsledkem osobnostních charakteristik učitele nebo jeho sociálních či pedagogických kompetencí. Neměla by být proto v žádném případě považována za individuální záležitost konkrétního pedagoga, kterou by si měl vyřešit sám. Odpovědnost za prevenci a řešení šikany nese vedení školy, potažmo také zřizovatel.
2. Šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a žák/student se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele. Tato forma šikany je tedy charakteristická tím, že strana s nižším statusem a nižší mírou formálně přidělené moci ubližuje straně s vyšším statusem a formální autoritou.
3. Šikana zaměřená na učitele se nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, nicméně může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorách, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru.
4. Je zapotřebí, aby škola vytvořila bezpečné prostředí a atmosféru důvěry, ve kterém bude tento druh rizika – šikana učitele – uznán a budou nastaveny mechanismy a postupy (krizový plán) k ochraně pedagogů a k účinné prevenci a řešení takového chování, se kterými budou všichni žáci, pedagogové a zákonní zástupci seznámeni.
5. Výskyt šikany mezi žáky a také šikany zaměřené na učitele jejich prevence a včasné a vhodné řešení musí být akcentovanou součástí vytváření bezpečného prostředí každé školy.

Prevence šikany zaměřené na učitele

1. Pro prevenci šikany zaměřené na učitele platí doporučení pro vytváření a udržování bezpečné školy. Pravděpodobnost výskytu šikany zaměřené na učitele dále snižuje - celoškolní přístup, který akcentuje dobré sociální klima, připouští rizikový výskyt šikany učitele ve škole, otevřeně takové chování odmítá a realizuje prevenci případně intervenci, pokud k výskytu dojde. Uvědomění si rizika a jeho deklarace může významně snížit rozvoj šikany.
2. Vedení školy vyjadřuje pedagogům podporu, oceňuje jejich práci, vytváří atmosféru důvěry, podporuje spolupráci v pedagogickém sboru a zastává nekonfliktní způsob řešení problémů.
3. Škola má jasně stanovený způsob, jakým mají pedagogové podezření na šikanu své osoby nebo kolegy, nebo oznámení o šikaně podat, komu a jak s tím bude nakládáno.
4. Pedagog nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě; na konflikt nebo nerespektování reaguje včas, pracuje s pravidly v chování a používá stanovené důsledky jejich nerespektování konzistentně; vyhýbá se řešení konfliktu a konfrontací ze strany žáka před celou třídou, usměrňuje řešení na individuální konzultaci; vyhýbá se konfrontačnímu tónu. Nezpůsobuje ponížení nebo zesměšnění žáka před třídou; při hodnocení žáka zachovává jeho důstojnost. Všímá si změn v náladě, emocích a v chování žáků a včas na ně reaguje.
5. Problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, případně s vedením školy.

Řešení šikany zaměřené na učitele

1. Pro řešení šikany zaměřené na učitele platí doporučení uvedené v kapitole 5 Školního programu proti šikaně.
2. Dále je důležité respektovat tyto zásady:
 - a) Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních.
 - b) Je zapotřebí, aby škola podporovala své pedagogy k vyhledání pomoci, zajistila bezpečí pro pedagoga a řešila vzniklou situaci se žáky, rodiči a ostatními pedagogy.
 - c) Škola musí mít připravený krizový plán, ve kterém bude specifikováno, jak se v situaci naplnění tohoto rizika zachová, jakou roli a možnosti řešení krizové situace má sám pedagog, jakou roli vedení školy, školní poradenské pracoviště apod.
 - d) Plán rovněž zahrnuje pokyny pro zajištění bezpečí pro ohroženého pedagoga a žáky. V případě bezprostředního ohrožení pedagoga žákem/žáky se pedagog řídí krizovým plánem školy. Pokud je tento plán nedostatečný, zajistí si pedagog pro sebe bezpečí (odejde ze třídy, přivolá si pomoc apod.) a požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě vyžaduje-li to situace.
 - e) Je zapotřebí, aby pedagog sám, jeho kolegové i vedení školy porozuměli tomu, že pedagog byl vystaven traumatickému zážitku. Tento zážitek může být bolestným i pro svědky (kolegy nebo žáky ve třídě). Je proto zapotřebí dovolit si čas na zpracování šoku, neobviňovat se, vyhledat si pro sebe sociální podporu od kolegů, přátel, rodiny, monitorovat u sebe znaky stresu, které se mohou objevit i později (např. problémy se spánkem, pozorností, úzkostí, zvýšená citlivost, nechut' k jídlu nebo naopak) a případně vyhledat pro sebe odbornou pomoc.
 - f) Šikana pedagoga bývá často spojena s šikanou mezi žáky. Škola zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení. Pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení

**Základní škola a mateřská škola při nemocnici, Kadaň Chomutovská 1289, 432 01
Kadaň**

šikanyza účelem znovunastolení bezpečí ve třídě (jedná se o program selektivní nebo indikované primární prevence, nikoli všeobecné prevence).

- g) Stejně jako u šikany mezi žáky i zde je potřeba, aby po takové situaci škola revidovalamechanismy a postupy (krizový plán), aby bylo zřejmé, jak zacházet s případnými podobnými situacemi v budoucnu. V případě, že je pedagog nespokojený s řešením situace ze strany vedení školy, může se obrátitna příslušný inspektorát práce.

Postup školy při řešení šikany zaměřené na učitele

1. Zvláště hrubé opakované slovní a úmyslné fyzické útoky žáka nebo studenta vůči zaměstnancům školy nebo školského zařízení nebo vůči ostatním žákům nebo studentům se považují za zvláště závažné.
2. Dopustí-li se žák nebo student jednání popsaného v bodě 1, oznámí ředitel školy nebo školského zařízení tuto skutečnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí, jde-li o nezletilého, a státnímu zastupitelství do následujícího pracovního dne poté, co se o tom dozvěděl.
3. Pokud jsou zde indicie, že došlo k jednání žáka či studenta dosahující intenzity zvláště závažného zaviněného porušení školského zákona, je ředitel školy nebo školského zařízení povinen zahájit řízení, ve kterém se projedná takové jednání žáka nebo studenta. V takovém případě se postupuje podle pravidel stanovených v zákoně č. 500/2004 Sb., správní řád. Tento postup se však nepoužije v případě, kdy se jedná o žáka plnicího povinnou školní docházku, nebo v případě kdy se jedná o dítě umístěné v zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy (diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou, výchovný ústav) nebo ve středisku výchovné péče. V takovém případě se logicky ani nebude zahajovat správní řízení.
4. Oznamovací povinnost:
 - a) Bez ohledu na skutečnost, zda se jedná o žáka plnicího povinnou školní docházku, nebo žáka v zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, či jakéhokoliv jiného žáka, nebo studenta, stanoví § 31 odst. 5 školského zákona v novém znění oznamovací povinnost školy nebo školského zařízení ve vztahu k orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), jde-li o nezletilého, a ve vztahu ke státnímu zastupitelství, ať již jde o nezletilého či nikoliv.
 - b) V případě nezletilého tedy ředitel oznamuje jak OSPOD, tak státnímu zastupitelství.
 - c) V případě zletilého jen státnímu zastupitelství.
 - d) Oznámení by mělo být podáno obecnímu úřadu v místě trvalého pobytu dítěte a státnímu zastupitelství příslušnému v místě, kde k jednání žáka nebo studenta došlo.

7. Závěrečná ustanovení

Účinnost školního programu proti šikanování nabývá dnem jeho vyhlášení, tj. podpisem ředitele školy.

V Kadani dne 3. 9. 2018

Mgr. Simona Žáková
ředitel školy

8. Přílohy

č. 1 Informační list pro rodiče

č. 2 Informační list pro žáky

č. 3 Doporučené odkazy

Příloha č. 1

Informace pro rodiče - Šikana a Kyberšikana

Šikana je mimořádně nebezpečná forma násilí, která ohrožuje výchovu a vzdělávání žáků. Její zákeřnost spočívá v tom, že často zůstává dlouhodobě skrytá a u jejích obětí může docházet k dlouhodobým závažným psychickým traumatům. Proto je v zájmu rodičů i školy, aby znali základní informace k prevenci tohoto negativního jevu a uměli tento specifický problém řešit.

Charakteristika šikany

Šikanou rozumíme jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, popřípadě skupinu žáků. Spočívá v **cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích** jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Ne každý konflikt ve škole musí mít charakter šikanování. Důležitým znakem je právě cílenost a opakovanost, závažnost spočívá v její skrytosti.

Podoby šikany

1. přímá podoba šikany:

- fyzické útoky v podobě bití
- vydírání
- loupeže
- poškozování věcí
- slovní útoky v podobě nadávek
- pomluvy
- vyhrožování
- ponižování
- sexuální obtěžování až zneužívání
- kyberšikana

2. nepřímá podoba šikany:

- demonstrativní přehlížení
- ignorování žáka či žáků

Přímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet;
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným, nebo pohrdavým tónem;
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil;
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem;
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků;
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich;
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí;
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout;
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmítání učitelům apod.

Nepřímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- žák je o přestávkách často osamocení, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády;
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními;
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů;
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený;
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči;
- stává se uzavřeným;
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje;
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené;
- zašpiněný nebo poškozený oděv;
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy;
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy;
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole;
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Kyberšikana – mezi kyberšikanu řadíme projevy tradiční psychické šikany posílené využitím ICT, například: dehonestování (ponižování, nadávání, urážení) v on-line prostředí, vyhrožování a zastrašování v on-line prostředí, vydírání v on-line prostředí, očeňování (pomlouvání) v on-line prostředí.

Charakteristika Kyberšikany

Mnohdy začíná jako tradiční šikana (psychická nebo fyzická), případně je jejím doprovodným jevem. Může však existovat zcela nezávisle na tradiční šikaně. Je to forma agrese.

- Publikování ponižujících videozáznamů, audiozáznamů nebo fotografií
- Ponižování a pomlouvání (denigration)
- Krádež identity (impersonation) a její zneužití
- Ztrapňování pomocí falešných profilů
- Provokování a napadání uživatelů v online komunikaci (flaming/bashing)
- Zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť (trickery/outing)
- Vyloučení z virtuální komunity (exclusion)
- Obtěžování (harassment)
- Specifické formy kyberšikany spojené s hraním on-line her
- Happy slapping (v překladu „zábavné fackování“)
- Kyberstalking (pronásledování ve spojení s využitím informačních komunikačních technologií)
- Webcamtrolling (zneužívání webkamer pro manipulaci uživatelů internetu prostřednictvím podvržených videozáznamů)

Mezi základní formy kyberšikany z pohledu propojení útočníků a obětí patří:

1. Kyberšikana přímá

U přímé kyberšikany agresor útočí na oběť přímo, bezprostředně, začne např. dehonestovat oběť, založí o ní falešný profil, zveřejnění její fotografie či video apod.

2. Kyberšikana nepřímá (kyberšikana v zastoupení, tzv. cyberbullying-by-proxy)

U nepřímé kyberšikany agresor k útoku využívá jinou osobu, která často neví o tom, že se stala nástrojem útoku – např. pomsty. Typický příklad představuje situace, kdy útočník pronikne na účet oběti (např. účet na sociální síti), prostřednictvím tohoto účtu začne dehonestovat ostatní uživatele, kteří začnou reagovat a mstít se za on-line urážky právě majiteli účtu, ze kterého byly dehonestující zprávy odeslány. Majitel účtu se o tomto dozví až s časovou prodlevou.

V případě obou forem kyberšikany může pachatel využívat jak své vlastní identity, tak i identity falešné.

Kyberšikanu lze dále rozdělit podle toho, zda je do ní aktivně zapojeno publikum, nebo zda probíhá v soukromí bez přítomnosti publika.

Mezi základní formy tedy patří:

1. Kyberšikana s přítomností publika (veřejná)

Jde o kyberšikanu, jejíž podstatou je rozšířit informace o oběti mezi velké množství uživatelů. Do této kategorie lze zařadit publikování ponižujících záznamů oběti, krádeže identity, verbální formy kyberšikany (dehonestování, urážení, provokování) apod. Přítomnost publika je základní obligatorní součástí kyberšikany. Komunikace probíhá prostřednictvím veřejných komunikačních kanálů.

2. Kyberšikana bez přítomnosti publika (soukromá)

Jde o kyberšikanu, ve které zpravidla komunikuje pouze pachatel a oběť, přičemž jejich komunikace je soukromá, bez přítomnosti publika. V rámci této formy kyberšikany často dochází k výměně intimních materiálů – ať již dobrovolné, nebo pod nátlakem. Do této kategorie lze zařadit kyberšikanu ve formě vydírání či vyhrožování. Komunikace probíhá prostřednictvím soukromých komunikačních kanálů – soukromého chatu v rámci sociálních sítí, instant messengerů a VoIP komunikátorů (Skype), případně prostřednictvím SMS/MMS. Projevy kyberšikany (např. dehonestování, provokování, vyhrožování, vydírání v on-line prostředí atd.) se mohou vyskytovat ve formě jednorázového útoku (tzv. nepravá kyberšikana, kyberobtěžování, kyberagrese apod.) nebo dlouhodobého útoku se vzrůstající intenzitou (tzv. pravá kyberšikana). Mezi nejznámější projevy/formy kyberšikany patří především útoky využívající fotografií, videozáznamů, audiozáznamů, ale také běžné verbální formy útoků.

Rodiče žáků by si měli všimnout především těchto možných signálů šikanování:

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi;
- dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.;
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem;
- nechce jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat i strach;
- ztráta chuti k jídlu;
- dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem;
- dítě chodí domů ze školy hladové (agresori mu berou svačinu nebo peníze na svačinu);
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!";
- dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně;
- dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad;
- zmínky o možné sebevraždě;
- odmítá svěřit se s tím, co ho trápí;
- dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze;
- dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí;
- dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům;
- dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma;
- své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.);
- dítě se vyhýbá docházce do školy;
- dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.

Příloha č. 2

Informace pro žáky – šikana a kyberšikana

Nikdo nemá právo ubližovat druhému!

Spolužáci se k tobě chovají nepřátelsky, ubližují ti a ty nevíš, jak dál?

Víš o někom, kdo je šikanován? Je ti ho líto?

Překonej strach a zajdi za učitelem, kterému důvěřuješ:

- třídní učitel
- výchovný poradce
- školní metodik prevence
- ředitel školy
- učitel odborných předmětů

Svěř se rodičům.

Co je šikanování?

Za šikanování se považuje to, když jeden nebo více žáků úmyslně a většinou opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že ti někdo, komu se nemůžeš bránit, dělá, co je ti nepříjemné, co tě ponižuje, co tě bolí. Strká do tebe, nadává ti, schovává ti věci. Může ti však znepríjemňovat život i jinak. Pomlouvá tě, intrikuje proti tobě, navádí spolužáky, aby s tebou nemluvili, nevšimli si tě. Postupně se otravování života stupňuje a zdokonaluje. Nastupuje fyzické násilí (bití, krádeže a poškozování věcí). Šikanování je vážná věc a v řadě případů bývá trestným činem.

Kyberšikana – mezi kyberšikanu řadíme projevy tradiční psychické šikany posílené využitím ICT, například: dehonestování (ponižování, nadávání, urážení) v on-line prostředí, vyhrožování a zastrašování v on-line prostředí, vydírání v on-line prostředí, očeňování (pomlouvání) v on-line prostředí, publikování ponižujících videozáznamů, audiozáznamů nebo fotografií, ponižování a pomlouvání (denigration), krádež identity (impersonation) a její komunikaci (flaming/bashing), zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť (trickery/outing), vyloučení z virtuální komunity (exclusion), obtěžování (harassment), specifické formy kyberšikany spojené s hraním on-line her, happy slapping (v překladu „zábavné fackování“), kyberstalking (pronásledování ve spojení s využitím informačních komunikačních technologií).

Proč bývá člověk šikanován?

Není to proto, že by byl špatný, nebo proto, že by si to zasloužil. Chyba není v něm, ale ve špatných vztazích mezi některými spolužáky. Převládá v nich bezohlednost a násilí.

Jak se můžeš bránit?

Když se ptali jednoho zoufalého žáka, proč o svém trápení neřekl rodičům, odpověděl: „Já nevím, když přijdu domů, tak se na to snažím nemyslet a doufám, že to bude lepší.“

Myslet si, že se to zlepší, je omyl. Nikomu nic neřict, je strkáním hlavy do písku, která situaci jen zhoršuje.

Nevzdávej to a udělej následující:

1. Obrat' se na učitele, kterému důvěřuješ. Může ti skutečně pomoci, bude ti věřit a neprozradí tě.
2. Svěř se rodičům.
3. V případě, že nenajdeš odvahu říci to ani svým rodičům, zavolej na **Linku bezpečí, tel. 116 111. Linka je bezplatná v celé republice i EU.** Neboj se, tito lidé ti budou věřit, protože nejsi sám, komu se něco podobného děje.

Příloha č. 3

Nejlepší je ta pomoc, která je nejbližší a může být nejrychlejší. Zkuste se obrátit na pedagogicko–psychologickou poradnu, středisko výchovné péče nebo jakéhokoli psychologa v místě bydliště. V případě, že máte pocit, že Vám nikdo nepomáhá, oslovte školské odbory orgánů místní samosprávy nebo českou školní inspekci.

E-Bezpečí(www.e-bezpeci.cz) – projekt zaměřený na prevenci rizikového chování na internetu (kyberšikana, kybergrooming, sexting, kyberstalking, sociální sítě, sociální inženýrství apod.).

Poradna E-Bezpečí(www.napisnam.cz) – poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na Internetu, jen za letošní rok řešila přes 100 případů kyberšikany, stalkingu, sextingu apod.

Projekt E-Nebezpečí pro učitele (www.e-nebezpeci.cz) – obsahuje řadu prezentací pro učitele.

Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pdf UPOL (<http://prvok.upol.cz>) – centrum realizující řadu projektů zaměřených na rizikové chování na internetu. Centrum realizuje výzkumy zaměřené na rizikové chování spojené s internetem a mobilními telefony. V sekci „Výzkum“ jsou pravidelně zveřejňovány výsledky jednotlivých výzkumů.

Projekt Seznam se bezpečně (www.seznamsebezpecne.cz) – projekt zaměřený na prevenci rizikového chování na internetu. Na stránkách je zřízen formulář pro dotazy týkající se nejrůznějších problémů spojených s on-line prostředím.

Linka bezpečí (www.linkabezpeci.cz) – poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování apod.

Bezpečně on-line (www.bezpecne-online.cz) – stránky pro teenagery, rodiče a učitele s informacemi o bezpečném používání internetu, prevenci a řešení kyberšikany.

Dětské krizové centrum (www.ditekrize.cz) – poradenství, pomoc v krizi.

Úřad pro ochranu osobních údajů (www.uoou.cz) – institut zaměřený na ochranu osobních údajů, poradenství apod.

Minimalizace šikany MIŠ (www.minimalizacesikany.cz) – praktické rady pro rodiče, učitele a děti, jak řešit šikany a jak jí předcházet.

Poradna MIŠ (www.minimalizacesikany.cz/poradna) – poradna zaměřená na problémy týkající se šikany a kyberšikany.

Projekt NNTB “Nenech to být” (www.nntb.cz) – internetový systém a mobilní aplikace bojující proti šikaně a vylučování z kolektivu na školách po celé ČR.

Projekt Nebud’ obět’! (www.nebudobet.cz) – projekt zaměřený na rizika internetu a komunikačních technologií.

Projekt Internetem Bezpečně (www.internetembezpecne.cz) – formou různorodých vzdělávacích aktivit klade za cíl zvýšit povědomí uživatelů o rizicích v internetovém prostředí.

Společenství proti šikaně (www.sikana.org) – stránky občanského sdružení Společenství proti šikaně obsahují aktuality z oblasti šikany, související odkazy apod.

Projekt Saferinternet.cz (www.saferinternet.cz) – projekt zaměřený na rizika internetu a komunikačních technologií.

Server Hoax.cz (www.hoax.cz) – cílem serveru je informovat uživatele internetu o poplašných, nebezpečných a zbytečných řetězových zprávách, tzv. hoaxů.

<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni>

Internet poradna, www.internetporadna.cz

Amnesty International ČR, www.amnesty.cz